

ЭНСИЭЛИ

Нам улуунун хаһыата — 1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Тыл — омул баар-суох сыаннаһа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биирдии норуот бэйэтин ураты майгынаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр сувереннай бырааптаах.

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

УЛУУС ДЬАҤАЛТАТЫГАР

УЛУУС ДЬАҤАЛТАТЫН БАҤЫЛЫГЫН 15.10.97 с. 767 №-ДЭЭХ ДЬАҤАЛЫН ТОХТОТОР ТУҤУНАН

23.10.97 с. № 787 рк

5040 Сбербаан киллэрбит докумуоннарыгар уонна ГАИ ыстарааптыр санкцияларын олохтоох бюджетка киирбит үбү бэрэбиэркэлээн түмүктэрин туһунан үп управлениетин ыспыраапкатыгар олобуран, дьаһайбын:

1. Улуус дьаһалтатын баһылыгын 15.10.97 с. 767 №-дээх дьаһалын тохтотторго.
2. ГНИ Намнаабы инспекциятын начальнигар И. Н. Гуляевага 5040 Сбербаанга ГАИ ыстарааптарын улуус бюджетыгар аһарыга ыып-

пыт бэрэбиэркэтэ компетенцияга суоһун ыйарга.

3. Намнаабы 5040 Сбербаан управлюющайын С. С. Спиридоновы 5040 Сбербаантан ГАИ ыстарааптыр санкцияларын үбүн олохтоох бюджетка нэдиэлэ айы киллэрин бэрээдэгин олохтууругар эбээһинэстиригэ.
4. Бу дьаһал туолуутун хонтуруолун улуустаабы үп управлениетигар (В. В. Попова) сүктэрэргэ.

Улуус дьаһалтатын баһылыга А. Н. ЯДРЕЕВ.

ИЛ ТҮМЭН БЫБАРДАРЫН КӨРСӨ

Комиссиялар бигэргэннилэр

Саха Республикатын Киин быбардыр комиссиятын 1997 сыл алтынны 20 күнүгэри «Саха Республикатын Государственной муньабын (Ил Түмэн) Республика Палататыгар 1997 сыл ахсынны 28 күнүгэр депутаттары быбардаһынга уокуруктаабы быбардыр комиссиялар састааптарын бигэргэтэр туһунан» уурааһар олобуран 18 №-дээх Намнаабы быбардыр уокурук комиссиятын маньык састааба бигэргэннэ.

Саха Республикатын Киин быбардыр комиссиятын эмэ ити күнүгэри уурааһын Представителлэр палаталарыгар депутаттары быбардаһынга 30 №-дээх Нам—Кэбээин быбардыр уокуругар быбардыр комиссия састааба бигэргэннэ.

Корнилова Антонина Ильинична — председатель, улуустаабы «Знание» общество специалиһа.

Сыромятников Павел Владимирович — председатели солбуйааччы, Нам иккис оскуолатын географияга учуутала.

Сергучева Дарья Николаевна — председатель, улуустаабы государственной архив сэбиэдиссэйэ.

Кузьмина Светлана Степановна — комиссия секретара, улуусПО товароведа.

Павлов Юрий Алексеевич — председатели солбуйааччы, государственной баһаарынай надзор начальнигин солбуйааччы.

Каратаев Василий Федорович — чилиэн, Кэбээин улуунун булчуттарын уонна балыксыттарын общественналарын председатели.

Павлов Валерий Игнатьевич — комиссия секретара, сбербаан филиалын юриһа.

Полятинская Аксиния Николаевна — чилиэн, Кэбээин улуунун «Знание» общество сэбиэдиссэйэ.

Винокурова Мария Михайловна — чилиэн, улуус дьаһалтатын отделын специалиһа.

Бурцева Клара Николаевна — чилиэн, Нам улуунун пенсионной сулуоспатын управлениетин специалиһа.

Петров Николай Николаевич — чилиэн, улуустаабы производственной холбоһук туууга отделын начальниһа.

Никонова Клара Николаевна — чилиэн, «Аргыс» НСК Намнаабы филиалын специалиһа.

Попова Любовь Михайловна — чилиэн, улуус үрүрүнигэ управлениетин кылаабынай бухгалтерын солбуйааччы.

Сивцев Константин Евсеевич — чилиэн, Нам улуунун дьаһалтатын правовой отделын сэбиэдиссэйэ.

Сивцева Антонина Петровна — чилиэн, улуус социальнай көмүскэлгэ управление начальниһа.

Биниги корр.

СӨПТӨӨХ КАНДИДАТ

Соторутаагыта буолан ааспыт Хамааһатта орто оскуолатын учууталларын уонна төрөппүттэрин муньабын кыттылаахтара «Энсийэли» хаһыакка тахсыбыт Салбаан кырдыаһастарын аһаас суруктарын дүүллэстилэр, бэйэлэрин санааларын эттилэр. Киинлэр М. К. Аммосов бириэмийэтигэр Е. М. Ларионов саамай сөптөөбүн, достойнайын өссө төгүл бэлэтиэттилэр, салбаннары өйөө-

түлэр. Ону таһынан муньах кыттылаахтара ахсынны ый 28 күнүгэр буолаары турар быбарга Республика Государственной Муньабын (Ил Түмэн) Үөһээ Палататыгар депутакка кандидаттынан Егор Михайлович Ларионовы туруордулар уонна улуус оскуолаһарын учууталларын, төрөппүттэрин өйүүллэригэр ыгырдылар.

БЭБЭҤЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

(УЛУУС БАҤЫЛЫГЫН МУНЬАБЫТТАН БЭЛИЭТЭЭҤИННЭР)

Бүгүнгү муньабы улуус дьаһалтатын баһылыга Александр Николаевич Ядрев кадрдар уларыһыларын кытта билиһинэрииттэн сабалаата. Улуус дьаһалтатын баһылыгын солбуйааччынан В. М. Максимов онугар Иван Семенович Протопопов ананна. Киин тутуу, суол, газтаһын, сибээс, олох-дьаһах коммунальнай хаһаайыстыбаларын о.д.а. боппуруостарынан дьарыктаныахтаах.

Социальной хаачыйы киини директорунан Мария Николаевна Охлопкова ананна. Бу күнүгэр урукку директор Василий Николаевич Попов үлэтин туттарыахтаах.

Мохначевский В. Н. — Ааспыт нэдиэлэбэ 4 быһылаан бэлиэтэннэ, 8 кыра күлүгүнэни таһаардылар, 27 киин итирик туруктаах түбэһэн миэрэлэннилэр. «Олох-дьаһах» дьин рейдэ ытылыһа.

А. Н. Ядрев — Ааспыт муньаһа тустаах сулуоспалар тус ыттар үлэлэрин туһунан иһитиннэрэргэ соруудаһаахтаах. Партизан маһаһына уонна да атын маһаһынанар сыл устата хастыта да тобо алдынаалларый? УлусПО баайын харыстаһын тэрийбэт буолаһына итинник маһаһынанар тобо сабыллыбаттарый? Педучилищега Тааттаттан сылдыр оһону кырбааһыттарын туһунан дьыала ханна тийдэ?

Мохначевский В. Н. — Уоруу түбэлтэтин туһунан сыры аайы улусПО дьаһалтыгар сурук ытыллар, сигнализация туругун сылга биридэ бэрэбиэркэлииллэр, туруоруллубт сигнализация 30 эрэ бырыһыана үлэтир. Педучилищега туох эмэ таһыстаһына Василий Петровичка, директорга матырыһаайлы түмэн биэрэбит, онно бэйэлэр көрөллөр.

А. Н. Ядрев — Маһаһынтан уорууну сэрэтэр үлэбэ анал көрдөбүл нуорматын олохтооһа, техниккэй өттүнэн эппиэттэбэт буолаһына, сабар боппуруоһун быһаарыахтаах. В. Михайловтын сүбөлэһинг, этинтэ киллэриг.

Сыры аайы милиция отделыгар штаты сарбийы туһунан дакылааттыгыт, бэрээдэги кэһин онтон ачаабат, барытын ыйан туран үчүгэй быһаарылаах сурукта бэлэмнээг дьин ааспыт нэдиэлэбэ эппитим. Бу ый 31 күнүгэр Покровскайга улуустар баһылыктарын муньаһа ытыллар, туруорсан көрүөхпүт.

Попова В. В. (Үп управлениетин начальнигин э. т.) Ааспыт сэрээдэ, чэппиэргэ хамнаһы төлөөһүнгэ Минфин бэрэбиэркэтэ буола. Оһолорун көрөн олорор ийэлэр хамнаһарын төлөөһүн суотугар аһара бары баар.

А. Н. Ядрев — Үп министри эбээһинэһин толорооччу Яныгин телеграммта ыыптыт, хамнаһа иэскитин ааһан, суоттаан чуолкайдаан

кириг диэбит. Чуолкайдаан бүгүн аһалыг.

Протопопов И. С. — Детсадтар котельнайдарын автономнай итинигэ көһөрүүнү салгы ыта турабыт. Улуустаабы сырдатар өлөкүчүккэй лаампалар төлөбүрдэрэ оһоһулунна. Уокка оттор мас кэрдитин быһаарса сылдыабыт. 16 квартиралаах дьин тутуугар түнүк өстүөкүлэтэ тийбэт. 12 квартиралаах дьин истаас оһоһуута бүтэн турар. Итинилэр ситимигэр автономнай газоконденсатынан үлэтир котел туруоруутун быһаарар киһи дьон олорон сөп.

Сысолятин Г. П. — Бүлүү улуустарыгар көмөнү тэрийгэ аналаах кинг ыгырылаах муньаһы министр И. С. Сивцев ытта. «Сапполис» 15 млрд., «Алмаз» Саха-Россия» 10 млрд. солк. көмөнү оһорбуттар.

Быйлыгы үчүттөн 200-400 тонна зернофураһы атылыһы кыах баар буола. 392 т. оһуруот аһын батарылыһа. Үтү туттарыы квинтанциятын түмү салгы бара турар. Тьа хаһаайыстыбатын күнүгэр бэлэмниһин үлэтэ барар.

А. Н. Ядрев — Персонифицированной учуоту оһорууну күүһүрдөөххэ, бу дьон кэһээски пенсияларын быһаарар үлэ.

Дьяковская Н. Г. — Кэлэр сыл бюджетин барылын оһорон минфингэ көрдөрдүбүт. I Хомустаах орто оскуолатын коллективын кытта көрсөн кэһээтибит, үлэтигэр наһарыһаһылар үчүгэй, үчүсү баарын быһаардыбыт. Оскуола 125 сыллаах юбилейга чуһаһаата, бу нэдиэлэбэ юбилейга бэлэмниһипти.

Макаров В. В. — М. К. Аммосов 100 сылынан сиһээстээн республиканскай балыһа врачтара Хатырыкка таһсан үс күн боһо нэһилиһини көрүүнү ытытылар. Уоттан сэрэхтээх буолауу сигнализацияны турурууга 1991 сыллаахха семта оһоһуллубут, ону индексификациялаан 148 мөл. солк. таһаардылар, билигин 50 бырыһыанын төлөөн отторор буоллубут. Горючуй нуорматыгар бу күнүгэр кэһиэхтээх үс массыына киллэриһэххэ наада. Кэлэхтэринэ I Хомустаахха, Үдэйгэ барыа этилэр. Санитарнай киинскэни толоттороо нэһиликкэ үлэһиттэрэ квартал аайы Намга кэлэлэр, бу харчы суоһар оскуотураллар, бириэмэлэрэ сүтэр. Аны биниги врачтары миэстэтигэр көрөллөрүн курдук командировкалары олохтоохпүт.

Крылова В. П. (Аптека сэбиэдиссэйэ) — Эмп биэрэр республиканскай тэрилтээр эминэн хаачыйар туруктара мөлөөтө. Ону сьатыйаһа 300 мөл. солк. иста бэриллэ илди, атын сиртэн эмп атылаһар туһунан кэһээтиһэххэ наада. Сьыһганнаах ыары элбээтэ, ону

эминэн хаачыйыахта наада. Эмп атытынан көрдөххө ымынах ыарыта 2 төгүл элбээтэ, бааньыктар үлэтихтэрин наада.

А. Н. Ядрев — Бу күнүгэр аптека боппуруоһун быһаарсыахпыт.

Игнатьев Н. М. — Нэһиликтэргэ бааньыктары үлэтир олус ыарахан боппуруос буолбут. Нам селотун бааньыкта аны былырын оһоһуллубут газ барар трасатын төлөбүрттэн тутулуһанна, төлөөтөххүтүнэ холбоһупт дьиллэр.

А. Н. Ядрев — Бааньык котелларыгар, траса төлөбүргүр 46 мөл. солк. угүлүбүтэ. Бу нэдиэлэ иһинэн бааньыкка итинни киллэринни быһаарыг.

Корякин Д. Г. — Куораттан тутуу департаментин дирекцията таһсан таас оскуола тутуугун документациятын барытын ылла. Бу сыл иһинэн оскуоланы бүтэрэбит дьэтилер. Гимназия дьинтэ 1998 сылга бүтэр буола. Хатырыкка Аммосов музейа юбилей көрсө бүтүөхтээх. Партизан орто оскуолатын бырайыагын быйыл бүтэрэн, тутуугун кэлэр сылга саһалы буоллулар.

А. Н. Ядрев — 27 квартиралаах дьинтэ ситэ оһоһуллубатаһа элбэх, демократическай төрүккэ оһоһуллубут элбэх сурук, үчүсү хаһыатынан даһаны, миэхэ да киирэ тураллар. Бэрэбиэркэ түмүгүн боротокуол суруллубута, туолуутун хонтуруола эһинэ. Аһара төлөөһүн суотугар итэһини туоратыахтаахпыт.

Кириллин А. В. (Культура отделын сэбиэдиссэйэ) — Саха сиригэр киннэ көстүбүтэ 85 сылыгар аналаах декаданы Николай Донской айар бөлөө саһалаата. Социальной хайыһаалаах концердтар саһаланылар. 18 састаах Н. Протопопова хоһоонорун кинигэтэ тахсытыгар аналаах киннэ киин библиотекаһа ытытылыһа. Сьтинни ый 7 күнүгэр биниги улууспугар общественнай саһалаһынан музей үлэтин саһалааһына 30, музей дьинтэ үлэбэ киирбитэ 25 сыла буолар. Музей дьинтэ итинтэ ситимин өрөмүөнүгэр 20 кг электроду буларга көмө наада буола, атын тэрилин буллубут. Ыччаттарбыт түмсэр сирдэрэ уопсай дьинтэ ичигэс күүлэлэрэ буола дэһэбит, күһүгү айылба бэлэм каток бөһөнү бэлэмнээтэ, ону ыраастаан биэрэр киһи.

Корякин Д. П. (Дьаһалтаны кытта үлэтир отдел сэбиэдиссэйэ) — Нэһиликкэ иһитиннэриһээх тахсыны тэрийини ый аайы ытытыны тэрийэххэ, нэһилиһиннэ наадыйар эбит. Быбардарга бэлэмниһи саһаланна, Аллараа Палатаһа биир кандидаттаах ордук буолара биллэр, биир кандидат иһин өйдөтүү үлэни күүһүрдөөххэ.

Лукин И. Г. — Нэһилиһинтэн араас сайабылынан

наһалар киирэ тураллар. 5 сайабылыһанна киирэн көрүлүннэ. Персонифицированной учуоту ытытыга анал форма оһоһулунна, үчүгэйдик билсэн баран суһаллык долороргут эрэйиллэр. Дьаһалтаһа суруйар кумааһы суох буолла, типография 110 мөл. солк. иһи төлөөтөххүтүнэ биэрэбит диир.

Бочкарев В. М. — Ааспыт нэдиэлэбэ дьаһалта председателиэрэ нэһиликкэ көһтөхтүк сырытылар. Нэһилиһиннэ үгүс туруорсуулаах.

Бочкарев А. А. — Тьа хаһаайыстыбатын күнүн туһунан маассабай средстволарынан сырдатыһыны тэрийиһипти. Сьтинни I күнүтэн анамьт күлөөлэргэ мунхаһаһын саһалар.

Баишев Н. Н. — Депутакка кандидаттары туруоруу саһаланна. М. К. Аммосов саһа бьонун туруорууну Өктөөп бырааһынньыгын кытта дьүөрэлэххэ. Быбар хаамытын туһунан былааннаахтык иһитиннэрэн иһиэххэ.

А. Н. Ядрев — Улууска ытытылаахтаах тутуулар туһунан Саха республикатын правительствотын председателин бастаки солбуйааччы кытта кэһээтэн чуолкайдаһытыт. Биниги өтүбүтүттэн тутулуһаһы уталытыахтаах эрэ наада.

Музей үлэбэ кииринтэ М. К. Аммосов юбилейин чыпчалаа буолуоһа. Бу күнүгэр чопчу быһаарыһыны ылына, былааньны управление начальнигар Расторгов таһына.

I Хомустаахха, Партизанга умайыт АТС-ры үлэтиргэ кэһээтэ, үлэни былааннаһа правительство председателин солбуйааччы Брехин В. И. тахсыахтаах.

Эһиниги бюджет туһунан правительство председателин солбуйааччы Е. С. Никитинаны кытта кэһээтэн барыахтаах. Депутат Уаров интервьютугар социальнай хайыһаһа 30 бырыһыаннаах бюджетка сарбийыны барыахтаах диэбит. Манна үчүгэй быһаарылаах суруктары бары салаа үлэһиттэрэ бэлэмнэхтэрин наада.

Киин электрикскэй ситим директоры Епатыев кэлэ сырытта. Киин улуустарга электрикскэй энергияны туһаны иһин нэһилиһиннэ кытта төлөһүүнү тэрийини улуустардаабы филиалларга биэрбиттэр. Онон эһиниги сыл тохсуньуттан электрикскэй энергияны туһанааччылар бары быһа энергосеть филиалын кытта ааһсаллар. Коммунальнайдааһтар, чөлчөтнилээхтэр туһааннаах тэрилтээр кытта дуоһабар быһытынан ааһсаллар. Улуус киин электрикскэй ситими кытта толору ааһсыбытын быһытынан ити бэрээдэк тохсуньу I күнүттэн үлэбэ киирэр.

Улуус коллегиятын муньаһа сьтинни 4 күнүгэр көстө, туһааннаах отделлар сьыһпараларытын бэлэмнээг, үөрэтэн көрүг.

И. КРИВОШАПКИН бэлиэтэннэ.

Улууска оҕо тэрилтэлэрин сайдыыта

«Бүгүнгү уустук кэмгэ саха дьахталлара уларыа турар олох үөһүгэр сылдылар, үлэ-хамнаска төһүү үлэһиттэр. Кэлэр XXI үйэ онкулун оҕорооччулар.

Кинилэр олохторун усулуобуйатын тунсарарга туһаламмыт анал дьаһаллар олохтооллор, государственнай программалар оҕоһулуунулар, олох олоххо кириилэрэ XXI үйэ оҕолорун тустарыгар боччумнаах харды буолуохтара диир эрэнэбин», — диир биниги Президемиит М. Е. Николаев.

1. Историяттан

Аан дойду историятыгар 1800 сыллаахха, ол аата 200-чкэ сыллаахыта Англия рабочайдарын оҕолоругар социал-утопист Р. Суэн «Кыра оҕолорго аналаах оскуола» тэрийбитэ — таҥас өрөф фабрика рабочайдарын оҕолоругар. Манна 1—3 саастаах оҕолорго дьааһыла, 3—5 саастаахтарга оскуола аһыллыбыта.

Биниги дойдубутугар Сэбиэскэй былаас маннайгы сылларыгар 1918 сыллаахха В. И. Ленин илии баттаһынаах нуруот үөрэтирин туһунан сокуон ылыныллыбыта. Сүрүн балаһыаньалар, принциптэр олохтоомуттара. Бу докумуоннар, оскуола, оҕо тэрилтэлэрэ, үрдүк үөрэх биир тэн быстыпат сыалларын, сорукарын, тэрээнин структуратын быһаарбытара. Иитэр-үөрэтэр сыаллара — оҕо тэрилтэттэн үрдүк үөрэххэ диири биир сибээстээхтэрэ.

Общественнай оҕо тэрилтэлэрэ сана кинини иитиигэ бастакы сүһүөх звено буолбута. Оҕо тэрилтэлэрэ тэниик тарбанаан, араас көрүнэринэн тэриллэн испиттэрэ: дьааһылалар, площадкалар, очагтар. Бу тэриллэр сыаллара — бастатан туран, оҕону общественной иити, дьахтары батталтан босхолоонун, общественной үлэ тарды уонна эр киһини кытта тэн бырааптааһын.

1917 сыллаахха тэриллибит дошкельнай отдел сүрүннээн оҕону харыстааһын, доруобуйатын көрүү-исти, сана оҕо тэрилтэлэрин тэрийи, сөптөөх тэриллэринэн хааччыйы үлэлэрин ыһпыта. Ол түмүгэр 1920 сыллаахха Россия үрдүнэн 5000 араас оҕо тэрилтэлэрэ аһыллан, 250 тыһыынча оҕону хабаан үлэлээбитэ.

2. Оҕо тэрилтэтин туһунан М. К. Аммосов уурааҕа

Максим Кирович Аммосов саха тыатын дьоно ыарахан олохторун бэйэтэ дьадаҥы буолан, этинэн-хаанынан билэн, бу олус ыарахан олозу көннөрөр туһугар дьулуурдаахтык сыраланан туран туруорсара. Саха омок киэн туттар уола Сэбиэскэй былааны тэрийэр Сибревком болумуочунайынан үлэтин олонорон, 1920 сыллаахха Саха сиритэр оҕо тэрилтэлэрин тэрийи туһунан уураах таһаарбыта. Тэрийээчи-инструкторунаан Екатерина Алексеевна Кротова анаанар.

Бу сыл күнүн дьакууснаада буолан, 1966 сылга Дьокуускайдаагы 2 №-дээх педучилище аһыллар. 1962 сылтан «Дьааһыла-садка иити программата» үлэ-кыррэр. Бу сыл саха оҕотун нууччалы сагарарга үөрэти бөлэмнэни группа кириэр. Намга 1961 сылга тыҥа ыарытыннан ыалдьар төрөппүттэрдээх оҕолорго анаан, 20 оҕону хабаан, сылы быһа үлэлиир санаторнай дьааһыла аһыллар, сэбиэдиссэй Матрена Иннокентьевна Попова.

Ханнык баҕарар иитэр-үөрэтэр үлэни сөптөөх хайыс-рылев, Ленскэй сельсоветын председателэ И. И. Захаров, райисполком председатели солбуйааччы М. В. Петрова уонна нэһилиэниэ дьааһыла-садтар оҕо иитиитигэр туһаларын өйдөөн, туруорсан, Намга 80-с сылларга дьааһыла-садтар аһыллыбыттары эргэ дьылэргэ: «Кэскил» дьааһыла-сад 1986 с., 70 миэстэ (МПК), «Кыталык» дьааһыла-сад 1988 с., 45 миэстэ (Якутмебель), «Чуораанчык» дь/с 1988 с., 25 миэстэлээх (Быткомбинат), 8 №-дээх дь/с 1989 с., 25 миэстэ (Сельхозхимия).

Нам селотугар таас дьааһыла-сад, 1 Хомуस्ताах уонна Фрунзега эмнэ ситэриллибэккэ, үлэ-кыррэрэ кытта тураллар.

Иитэр-үөрэтэр үлэ таһыма үрдүүр. Араас экспериментальнай үлэлэр, научнай-практической конференциялар, аттестациялар ытыллаллар. «Оҕо садыгар иити-үөрэти» программата (сагардыллыбыт) кириэр. Итинэн сибээстээн элбэх иитээчи идэтин үрдэтэр республиканскай курстарга сылдыар. Иитэр-үөрэтэр үлэ сайдытыгар бастакы олугу методист-инспектор Татьяна Ива-

та да, үлэһиттэринэн да ахсааннара аччатылла илик. М. К. Аммосов 1920 сылга таһаарыт уурааҕа олоххо кириригэр үлэлэрин-хамнастарын кэлэр көлүөнэни үтүө-бэ-кэрэбэ сирдиргэ, үбүлү-йү үтүө бэлэхтэрдээх көрсөргө аныыллар.

3. Сагардан сайыннары концепциятынан

Улуус үрдүнэн 30 дьааһыла-садка 1260 оҕо итиллэр. Омугу омок гынар саха дьонун кутун-сүрүн, дуһатын ис тутулуун, сирин-туомун итэргэ сана национальнай оҕо тэрилтэлэрин сагардан сайыннары концепциятыгар олобуран иитиигэ улахан суолта бэрилинэ. Сагыны олоххо киллэрэргэ, саха омок культура тылиннээрэгэ, сайыннара оҕолору уһу-йууга «Эркээйи» программа бэйэ олоһор усулуобуйатын учуоттаан, анал программа оҕостон, итээчилэр үлэли сылдылар.

«Оҕону күн-дьыл эргиринэн тулалаан турар эйгэтин кытта билиһиннэри» — II Хомуस्ताах, А. Ф. Стефанова. «Оҕону эт-хаан өттүнэн сайыннары» — Хатырык дьааһыла-сада, К. М. Васильева. Бу программалар биһирэнэн, опиттара улууска, республикага тарбана.

Оҕо садтара, бэйэлэрин коллективтарын таһымын учуоттаан, Саха Республикатын үөрэтин министрествотын программатыгар олобуран, араас альтернативнай программалар үлэли сылдылар. Манна хас дьааһыла-сад аайы психолог, социолог көрүлүбүтэ итэр-үөрэтэр үлэни өссө диригириччиһиэргэ улахан күөс-көмө буолла. Холубур, I Хомуस्ताах дьааһыла-садыгар «Радуга» программа, психолог М. П. Колесова, эдэр сэбиэдиссэй Н. С. Колесова. «Тулалыр эйгэни билиһиннэри» Үөдэй, Партизан, Никольскай дьааһыла-садта үлэлиллэр. «Экологическай культураны иитиигэ» 8 №-дээх дьааһыла-сад, сэбиэ-

диссэй А. И. Прокопьева дьарыктанар. Учууталлар X сьезтэригэр үөрэх министрэ Е. И. Михайлова дакылаатыгар итээчилэр иннилэригэр биер сүрүн соругу — оҕону оскуолаҕа ааҕар, суоттуур гына бэлэмнээн киллэрэргэ эппитэ. Маны М. К. Аммосов туруорбут сорукарыттан биердэстэрин курдук өйдөөн, биниги улууспут бастакынан өйөөн, группалары аһан үлэлиллэр: Хатырык, Модут, Үөдэй дь/с оҕону ааҕарга үөрэтэллэр. 1995 сылга аһыллыбыт прогимназия I, 6, 8 №-дээх дь/с диригэ-тэн ааҕарга, суоттуурга үөрэтэр. 8 оҕо тэрилтэлэригэр французскай, английскай тыллари үөрэтэллэр.

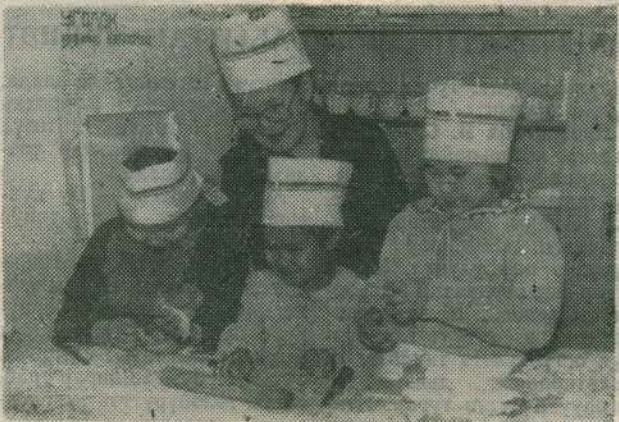
Билигин улууска 238 үрдүк, орто анал үөрэхтээх педагогическай кадрдар үлэ-

лиллэр. Олор итэригэр Саха Республикатын үтүөлээх үлэһитэ икки, Россия үөрэтирин туйгуна 25 киһи. Быйылгы үбүлүөйдөх үөрэх дьылыгар оҕолор дьуордарын мугутуурдук туһанар, сайыннара инниттэн араас куруһуоктар, дьарыктанылар, күрэхтэһиилэр, конкурстар былааннаахтык ытылла тураллар. Ону методист-инспектор Л. П. Черноградская салататынан методическай киин тэрийэр.

Төрөппүт эбэ, эпэ бэйэтин талаанын, дьуоруун, үгэстэрин биэрэрин кэргэтэр, күү-хүрдэр сыалтан «Оҕо — төрөппүт дьоло» диир девизтээх оҕо төрөппүтүн кытта фестиваллара ытылына. Маны тэнэ оҕо төрөппүттэрин кытта оҕо ооньуурун оҕорууга быыстапка тэрийлине. Республикага 30 үлэ барытыттан социальнай педагог П. Т. Федорова дидактическай ооньуулар — I миэстэ, остуол ооньууларыгар гимназия итээччитэ С. Р. Аргунова — II миэстэ ыллылар.

Оҕону кыра сааһыттан толкуйдуур дьуоруун сайыннарыга анаан үлэлибит. Сыл аайы «Соноор», дуобат, тыксаан, тырынка, миэстэ былдыһытыгар күрэхтэһиилэр ытыллаллар. Биниги оҕолорбут республиканскай күрэхтэһиилэргэ 64 хархтаах дуоскаҕа ооньуурунча прогимназияттан Сеня Попов I, Василеа Колпашникова II миэстэлэммиттэрэ. Тырынкаҕа 2 №-дээх дьааһыла-садтан Айсен Винокуров, миэстэ былдыһытыгар 4 №-дээх дьааһыла-садтан Яна Акимова бастык көрдөрүүлэммиттэрэ.

Оҕо — ыал дьоло, нуруот инники кэскилэ. Ити эппиэтинэни өйдөөн туран, хас биридди үлэһит бириэмэ ирдэбилгэр сөп түбэһиннэри, нуруот үөрэтирин уларыта тутууну кытта үлэти-хамнаһын дьүөрэлээн ытар. Ааспыт үөрэх дьылыгар аңардас итээчилэргэ эрэ

ханан ытарга материалнай база оруола улахан таба өйдөөн, «Нам» совхоз урукку директора П. П. Чарин оройуонига аан бастакынан типовой иккини группалаах дьааһыла-сады туттарбыта. 1960 сылга Үөдэйгэ 50 миэстэлээх дьааһыла-сад сэбиэдиссэйинэн Александра Прокопьева Константинова анаанар. 1964 сылга — I Хомуस्ताахха, сэбиэдиссэй Василиса Дмитриевна Шадрина, 1967 сылга Партизан дьааһыла-сада үлэ-кыррэр, сэбиэдиссэй Матрена Павловна Кулаковская. 1960 сылга М. К. Аммосов төрөбүт сиритэр Хатырыкка 25 миэстэлээх дьааһыла үлэтин эргэ уопсай дьылэ саҕалыыр. 1966 сылга — II Хомуस्ताахха 25 миэстэлээх оҕо сада, 1968 сылга — Салбанга 25 миэстэлээх оҕо сада.

Оҕо площадкаларыг итэр-үөрэтэр биерэн, сааскы, сайынны, күһүнгү кэмгэ ыһыы, хомуур үлэлэригэр актыбынайды кытталлара. 70-с сылларга оскуолаҕа кириэн иннинээҕи саастаах оҕолор тэрилтэлэрин материалнай-техникскай базатын бөбүргөтүүгэ общественной тэрилтэлэр көмөлөрүнэн үлэ ытыллаллар. 1971 сылга «Күнчээри» дьааһыла-сада 110 оҕону хабаан аһыллар, сэбиэдиссэй Изабелла Егоровна Андросова. 1982 сылга «1981—85 сс. уонна 1990 с. диири кэмгэ САССР-га оскуолаҕа кириэн иннинээҕи саастаах оҕолор учреждениеларын тутуу туһунан» уураах ытыллаллар. Ити уураахха олобуран, үөрэх оройуоннаагы отделын сэбиэдиссэй И. С. Гав-

новна Попова уураар. Намга үлэли кэлэбиттэн бэрэ-биркэ оҕорор, семинардари, методическай көмөлөрү оҕорбута.

Методическай көмөнү оҕорууга үөрэх министрествотун үлэһитэрин Д. Г. Ефимова, республикатаагы методкабинет сэбиэдиссэйэ Р. Е. Скрябина оруоллара улахан.

М. К. Аммосов 20-с сылларга туруорубут дьыалата олоххо дьэ кириэн эрэр — билигин суверинитеты толору ылыбыт. Төнө да ырынак сыйһаннаһыллара дойду үрдүнэн кириэн, билигин туругунаан оҕо тэрилтэлэрин ахсаана аҕыаата, 1996 сылга 881-гэ тийдэ (1990 сылга 1027-оҕо тэрилтэтэ баара). Биниги улууспутугар оҕо тэрилтэлэригэр дьесадынан оҕо хааччылды-

буолбакка, оҕо садын бары үлэһиттэрин үлэлэрин хаһыскатын көрөн, профессиональнай таһымнарын итэргэ, үрдэтэргэ «Сыл бастык үлэһит» күрэхтэһиилэр ытылынылар.

Ахсынныыга «Эрудит—96» конкурс көхтөөхтүк барбыта. Тохсуньууга «Үөрэхтэһин уонна XXI үйэ» диир научнай-практическай конференцияга итээчилэр элбэх дакылааттарынан кыттыбытара. Оҕо талаанын сайыннара сыллаахх фестиваллара бөлэмнэнэбит. «М. К. Аммосов 100 сылыгар анаан дьоллоох, талааннаах саха оҕото» диир девизтээх. Үбүлүөйү үтүө бэлэхтэрдээх көрсөргө дьулуһабыт.

Мария ШАДРИНА, «Кэскил» дьааһыла-сад сэбиэдиссэйэ.

РЕДАКЦИЯ ПОЧТАТЫТТАН

ОЙ ДУОРААНА

Ыал аайы күүтүүлээх ыалдыт буоллун

1988 сылга улууспут собото хайыата «Энсиэли» бэчээтэнэрэ ыарахаттардамытын туһунан иниттибит, аахтыбыт. Улахан дьон биллэн турар ити ыарахаттары хайдах туоратар туһунан бэйэлэрин санааларын этэн эрэллэр. Ыччаттар билигин одохлутун салгыыр көлүнөбүт — оскуола оҕолоро бу болпуруоһу эттэригэр-хаанарыгар хайдах ылыналлар эбитий? диир! Хомуस्ताах оскуоланын 8, 10, 11 кылаастарын оҕолоругар абыаах ыйытыктаах анкета бээрэн толорторорго саха тылын уонна литературатын учууталыттан А. А. Томскаяттан көрдөстүм. Түмүк манньк:

Анкетаҕа 51 оҕо эппиэттээтэ. Олортон дьылэригэр 46 ыал «Энсиэли» хайыаттаахтар. Интэриэһиргээн ааҕар дьон — эһээ, эбээ, ийэ, аҕа. Оҕолортон 39 оҕо «интэриэһиргээн ааҕабын» диирбиттэр. Бириднилээн киһи сөбүлүүр манньк эппиэттэрэ бэрлиллбиттэр:

Петя АДЬЮТАНТОВ, 11 кылаас, «Бэргэн» оҕо республикатаагы пресстанын 64 №-дээх «Чолбон» корпоруну чилиэнэ:

— «Энсиэли» — улуус собото хайыата, ол бэчээттэмэт эбэтэр ахсаана да абыаан таһаарыллара олох сыһа. Хайыаттан билигин улуус дьонун олобун-дьаһабын, үлэтин, историятын билсирбит суох буолуо дии. Билигин, «Чолбон» пост оҕолорун суруйуулар тахсар. Мин да ыстатыйаларым бэчээттэммиттэрэ. Атын оскуолалар сонуннарын ааҕабыт, оһон хайыат баар буоллун диир баҕалаахпыт.

Люда Егорова, 10 кылаас:

— Ханньк баҕарар улуус хайыаттаах буолуохтаах. Оһоно улуус урукку олобо, историята, биллиилээх дьоннорун тустарынан уонна күннээҕи сонуннар таһаарылла тураллар. «Энсиэлини» мин интэриэһиргээн, киһи сөбүлээн ааҕар хайыата дии саныыбын. Билигин дьэ кэргэн бары: ийэм, аҕам, убайдарым, мин, балтым бары ааҕабыт, оһон 1998 сылга хайыаттаах да суруйтарарбыт.

Максим ТИХОНОВ, 8 кылаас:

— «Энсиэли» хайыат бэчээттэмэт буоллабына, хан-

тан улуус сонунун билиэхпитий? Улууспут туһунан бэйэбит хайыаттыттан билбэт буоллахпытына, атын сир-дойду олобун, историятын хайдах интэриэһиргэһиптий?

Нюргуяна СОФРОНОВА, 8 кылаас:

— Уопсайынан хайыакка суруйтарар харчыттан тутулуктаах. «Хамнас кэллэбинэ, хайыакка суруйтарыахпыт этэ» диир дьоннорбут этэллэр.

Оҕолор санаалара итинник. Бэйэлэрэ төһөнү кыһан өйдүүлэринэн санааларын атастаспыттар. Ити сүрдээх үчүгэй. Улуустарын туһугар кыһаллар, интэриэһиргир эбиттэр. Күннээҕи дьэ-тэҕэ-уоттаагы проблемалара барыта харчыга кэлэн иннэ турарынан «төрөппүттэрибит хамнастара кэллэбинэ, хайыаттаах да суруйтарыахпыт» диирбиттэр.

Оҕолор этинлэригэр сөбүлээн турар, маннькы этизм этэ: бары туһааннаах терилтэлэр, органнар, отделлар баар ресурстары сөпкө туһанан, хайыат тахсарыгар харгыстар үөскээбэттэрин туһугар үлэни ытталарыгар, көмөнү оҕороллоругар. Оттон хас биридди ыал хамнастара сөпкө кэллэбинэ, суруйтарбат ыал суох буолуо дии саныыбын. 1998 сылга «Энсиэли» ыал аайы күүтүүлээх ыалдыт буоллун.

Е. И. НЕУСТРОЕВА, 1 Хомуस्ताах.

БЫЫБАРДАРЫ КӨРСӨ

Өссө итэбэллэ биэриэхэйин

Саха Республикатын Государственной Мунньаҕын (Ил Түмэн) народнай депутаттарын быыбарыгар бэлэмнэни биэр эппиэттээх кэмэ — депутаттарга кандидаттары туруоруу саҕалана. Билигин быыбардааччылар өйдөрө-санаалара киһи депутатка кандидаттынан туруоран, итэбэли биэрэр туһунан болпуруоска түмүллэр.

Бу дьыл алтынны 21 күнүгэр Хамаҕатта нэһилиэтин маҕнайгы сүһүөх партийнай терилтэтин уопсай мунньаҕын уураарынан быыбар Сокуонугар сөп түбэһиннэрэн, Саха Республикатын Государственной Мунньаҕын (Ил Түмэн) Үөһэнни Палататыгар депутатка кандидатынан билигин биэр дойдулаахпыттан Егор Михайлович Ларионовы туруорарга — итэбэл биэрэргэ биэр санаанан быһаарылына.

Тыл эппит коммунист Е. М. Ларионов киһи быһытынан уонна дьыалабыай хаачыстыбатынан, урукку ылым-тыл программатын улуус, нэһилиэк чэрчитинэн толорон иһитин туһунан кыһанньк ырытан көпсөттүлэр уонна киһи ыппыт үлэтин астыналарын бэлиэтээн турар, бу боулаары турар быыбарга киһиэхэ өссө төгүл итэбэли биэрэр саамай сөптөөбүн эттилэр.

Кырдыга даҕаны билигин улууспутугар Е. М. Ларионов үлэтин-хамнаһын туһунан билбэт быыбардааччы суох буолуо. Киһи депутат быһытынан ылыммыт программатын толорууга ис дууһатынан туруулаһан үлэ-лэбэтин билэ-көрө сылдьабыт. Киһи быһытынан эйэбэс, үтүө санаалаах эрэ буолбакка, депутат-салайааччы быһытынан халбаҥабаат принципиальной позициялаабын, туруоруммут сыалын толорор дулуурдаабын билэбит. Дьон кыһалатынан уонна дьыалабыай хаачыстыбалаабын быыбардааччыларын астыннарар.

Е. М. Ларионов ааспыт быыбардарга депутат эрэ быһытынан буолбакка Республика Палататын Председателигэр, ону аһан РФ Сэбиэтин чилиэнигэр тийэс государственнай деятель быһытынан үүммүтэ.

Егор Михайлович республикабыт суверинитетин, киһи Сүрүн Сокуонун — Конституциятын ылыныыга, федерация таһымгар араас өрүттээх дуоҕабардары түһэриигэ үтүөтэ-өҕөтө кыра-

та суох. Итилэр киһи депутат, государственнай деятель быһытынан уураабат эрчимин, инникитин да толору кыһанын үлэтир, норуотун интэриэһин ханньк баҕарар үрдүкү таһымга туруулаһан көмүскээр кыахтаабын көрдөрүлөр.

Дьэ ол иһин Хамаҕатта коммунист быыбардааччылар Е. М. Ларионовка өссө төгүл итэбэли биэрэргэ бигэ санаалаахтарын биллэрдилэр уонна улуус бары быыбардааччыларын «Энсиэли» хайыат нөҕүө Е. М. Ларионов Саха Республикатын Государственной Мунньаҕын (Ил Түмэн) Үөһэнни Палататыгар депутатка кандидатынан туруорарга ыңыраллар уонна өйүөхтэрэ диир бигэ эрэллэрин биллэрэллэр.

Бу да быыбардарга альтернатива (күөн көрсөөчү) баар буолуон сөп. Ол эрэн билигин, Нам улуунун быыбардааччылары, хаһаангытааҕар да түмсүүбүтүн көрдөрөр кэммит кэллэ. Оһон үгүс кандидатураны туруоран, куолаһы хайытар сөбө суоһун өйдүөхпүтүн наада.

Е. М. Ларионов — достойнай кандидат.

Иван ВИНУКUROB, сэрин, үлэ ветерана, Нам улуунун Бочуоттаах гражданина.

СУРУТУУ — 98

„Туймаада“ кэскилэ иннигэр

Билигин, бэл дьэ, демократияны түстүүбүт, правовай государственности туһунан дьон кэпсэнир кэммитигэр норуот олобун-дьаһабын, киһи инники дьылаатын оруннаахтык ырыгаллаһына дьон-сэргэ уопсай интэриэһин инники күөҥгэ түспүт, ханньк эрэ тустаах былааска, эбэтэр ити былаас эргимтэтинээҕи чиновниктарга ньила көтөр үлэ-лэбэтин хамнастаах хайыаттар кэмэ суох элбээтилэр.

Хайа баҕарар орто таһымнаах ааҕааччы биэр, икки нүөмэри көрө, бэрийэ түһээт, бу хайыат ханньк хайысханан, ким интэриэһиргэр үлэтирин быһа сабаҕалаан сэрэйиин сөп.

Быччакхай быһыгар сыа кыбыллыбытыгар дылы мөкүнү, түктэрини көрө-көрө көрбөтөҕө буолар хайыаттар быыстарыгар үрүңү үрүң, хараны хара диир хайыаттар элэн-сэлэн да буоллар эмиэ бааллар. Олортон бириддэстэринэн «Туймаада» хайыат буолсу дуу дьон толуктаан, санаа үлэстэ таарыһа хайыат үлэтигэр-хамнаһыгар ханньк ураты өрүттөр баалларыгар кылгастык тохтуохпун баҕарарбын.

Хайыат республика киһи куоратын общественной-политической хайыатын быһытынан териллэн турар. Биридэ санаатахха, «Туймаада» хайыат олобу-дьаһабы сүрдатытыгар Дьокуускай куорат эрэ иһинэн мунурданын сөптөөххө дылыта. Ити эрээри айар коллектив «Туймаада» хайыаты республика киһи куоратын улуустары кытта ыкса ситимнир бэчээт органыгар кубулушпун кэрэхсэниин эрэ сөп. Ити биридэ. Иккиһинэн, хайа баҕарар хайыат хабар темата төһө далааһынаабыттан, көтөбөр болпуруостара төһө суолталаахтарын тутулуктанан эмиэ онуук үгүс ааҕааччылаах, өйөбүлээх буолуон сөп. Хайыат үлэһиттэрэ маны таба өйдөө-

бүттэрэ үлэ-хамнаска саҥа тыһы, сэргэхсийинни угар. Үсүһүнэн, тустаах үлэ-лэбэтин көрдөөбөт, инникигэр таласпат буолуу улугурууга, муомурууга тиердигэр сөп. Сүүрүгүрэр уу тохтоон, харгыстанан хааллабына сотору дьаратыгар, ньамаҕыгар. Ол иһин буоллаҕа, «Туймаада» хайыат нүөмэртэн нүөмэргэ саҥа сыһыарылылары, кырачаан сүүтүк саҕа сонуннары, сылыктааһыннары, ардыгар рекламаһы да бэчээттээн таһаарытын үгүс ааҕааччылар билсирбит, аахпыт буолуохтаахтар.

Республикабыт уонна киһи куоратыт кэҕкэ хайыаттара дьэ-кэргэн эйгэтигэр, кууһунаҕа тахсар, иһиллэр кэлсэтиилэргэ майгылары матырыйааллары, эбэтэр иһэ үлүннэбинэ официальной матырыйааллары бэчээттэһиинин мунурданар да түбэлтэлэрэ аҕыаҕа суох. Ол иһингэр сорох бэчээт органнара уһуктаах, кырылаах темалары, болпуруостары хайа кыалларынан тумна, кылаадылыгы сатыыллара бэчээт дьыл суолтатын, эбээһинэтин улаханньк сыппатар, намтатар. Итинник хайыаттар тыллара-өстөрө дьон-сэргэ сүрүбэр-быарыгар төһө тийэн эрэрин, силэс-мутук тардыммытын айыт таһаара бэйэтэ эрэ билэн эрдэбэ.

«Туймаада» хайыакка тахсар ыстатыйалар, араас темалар, хайысхаҕа аналаах ырытыллар, сабаҕалаһынар билигин туругунаан төһө да мунутуур үрдүк кэрдиискэ турбатахтарын иһин, киһи дэбигэс өйүгэр орустарбатах темаларын, болпуруостарын таарыйалларынан уратылаахтар. Сорох хайыаттар ким, туох туһунан сурулларыттан көрөн маны таһаарымыахха, маны таһаарыахха дьон талымас буолуу принцибин олус кичэйэн тутуһаллар. Мин «Туймаада» хайыат үгүс маты-

рийаалларын хат бэрийэн, билсэн баран хайыат коллектива ити омсолоох принциби хайа териллэбиттэн тутуспатах эбит уонна тутуһар да санаата суох быһылаах дьон түмүккэ кэллим. Ити эмиэ куһаҕана суох хаачыстыба буолуон сөп.

Хайа баҕарар хайыат ханньк эмэ темаҕа аналлаах матырыйаалы ааҕа, билсэ олорон урут билбэтэххин билэ-лэбэтин, санаабатаххин санаахтааххын, быһата туох эмэ туһаны ылыахтааххын. Маны этэн эрдэхтэрэ: «Кыымтан кыым сабыллар, санааттан санаа төрүүр» диир. Бу да өттүнэн «Туймаада» хайыат билигингитэ биэр ураты мнэстэҕэ турар. Хайыат үлэтин бирид бэлиэ өттүнэн, араас дыкты ааҕа-суоллаах үгүс ахсааннаах рубрикалары аһан үлэ-лэбэтин буолар. Хомойуох иһин, итилертэн олус интэриэһинэй темаҕа, хайысхаҕа туһулаахтык сорох рубрикалар тохтоон, умнулан хаалла-хаала үлэлиилэр.

Мин хайыат бирид ааҕааччытын быһытынан «Туймаада» хайыакка көлүнэлэр икки ардыларынаагы үтүө үгүс, ситим харах далын таһыгар хаалларылыбакка системэлээхтик сырдаттыларын хайыгы, кэрэхсин эрэ саныыбын. Мин ити санаабын кытта Прокопий Чуукаар «Ааспыттан хаалбата таптап эрэ» дьон очеркатын аахпыт дьон толору сөбүлэһинтэрэ дии саныыбын. Мин сыччак, ити бирид эрэ холобуру аҕаллым. Оттон итинник философиялаах, идеялаах матырыйааллар хайыат териллэбит күнүттэн саҕалаан, күн бүгүнгүгэр дьэ төһөлөөх үгүстүк тахсыбыттары хайыат үгүс нүөмэрдэрин бэрийэ олорон толору итэбэйинэххэ сөп.

Билигин республикабыт бэчээтин сорох органнара мөккү, мөлтөх өттүнэн тыһылаах, сырдатыллыа суохтаах дии санаабыттарын (онтука-

быт ардыгар мөлтөх да өрүттээх буолааччы) кэлтэйдии хайгыыр, арбыр эрэ үлүскэнигэр охтуулар суох буолбатах. Холобур, республикабыт бюджетын үгүс өтө алмаас промышленноһунан кириэр үлтэн тутуллан турар дьэ ааттыбыт. Бука ол да иһин буоллаҕа, алмааска сыһаннаах үгүс матырыйаалларбыт күн бүгүнгүгэр дьэри арбааһынаах, хайыаһынаах тылларынан эрэ суруллан кэлиилэр.

Убаастабыллаах ааҕааччы, мин хайыаһыны, арбааһыны утарбаппын. Ол эрээри ол хайгыыр «объектыт» туох эмэ омсолоох, бэл дьэ бүтүн норуот, нация дьылбатыгар ханньк эмэ улахан охсууну оҕорор мөкү өрүттээх буоллабына, бырастын гын, ону олохтоох нэһилиэһинэ, дьон-сэргэ билэрэ хайыаттаа да наада дии саныыбын.

Дьэ, итинник олохсуйан хаалбыт түктэри үгэни (традицияны) «Туймаада» хайыат Сата Буурай автордаах «Темная аура алмаза» дьон матырыйаалыгар үлү оһон турар. (Хайыат 1997 с., олунньу 7-13 күннэринээҕи 5 № (57) нүөмэригэр көр.) «Туймаада» хайыат териллэбиттэн ыла икки сылы арыйы кыйабыт кэм ааста. Ити кылгас кэм иһингэр хайыат олус сытыны, уһуктаах төбөлөөх матырыйааллары хото бэчээттээн таһаарда. Ол да иһин буоллаҕа, хайыат «сытыны кылыс» бинтин устун хаамар тэнэ үлэ-лэбэтин кэллэ. Ол сиринэн сорох үрдүкү өһүөлээх чөмчөкөлөр хайыат аадырыгар тааллара кырылланан суутунан-сокуойунан суоһурданан эрдэхтэрэ.

Ол да үрдүнэн, «Туймаада» хайыат көлүнүнээх көбүргэ мунна-уоһа тууруллан, буһан-хатан эрэр эдэр тустууктуу кэскилэ иннигэр дии саныыбын.

Ааҕааччы Н. ЛЫТКИН, Дьокуускай к.

КИҢИ КИҢИЭХЭ

Хоспохпун сотон барда

(Уоруйаҕы киһинэн ааҕаахха сөп дуо?)

Мин 12 квартиралаах уопсай дьэбэ олобобун. Үс дьэ кладовкалар, барыта 36 кладовка утарыта тураллар. Оһон бу ыһага арай мин кладовкам иһингэр баар аҕыах да буоллар суолталаах бордодууктам уоруллубут. Кладовкам аана бүтүн, күлүүһэ санаабар бэйэм хатаабытым курдук. Истэнэҕэ, үрдэ уонна муостатын аһа барыта орун-онугар баар. Дьэ, оччотугар кутуйах уоран таста дуо? Атын икки атахтаах уоруйах сылдыбытын манньк быһаарарбын: эмалированнай биздэрэбэ толору спагетти баара. Мас буочукаҕа рис, маннай куруппалар уонна чей тус-туһунан мөһөөчүктэнэн ууруллубуттара. Оттон тимир буочукаҕа үрдүк суортаах кууллаах бурдук баарыттан анара эрэ хаалбыт. Ити боро-дуукталары кэргэним Софрон Афанасьевич өлүөн иннинэ куулунаан аҕалтаабытын тустаах даталарга эрэ киллэрэн сир этибит.

Соторутааҕыта сизмийнэн иниттэнэн-хомуостанан ас киллэрэ тахсыбыттыт. Биздэрэбит, буочукабыт уруккуларын курдук сабыллан тураллары аспыттып кураанах буолан хомоттулар. Тулаайах, огдообо киһини уоруйах кытары атаҕастыыр, сенир кэмэ кэлбит эбит. Атын ким да кладовкатын алдыаппаттар. Бу ыраактан Ташкенттан да, хантан да сылдыр уоруйах буолбатах, ылым уоруйах. Ким уорбутун биллэрбин

да харытыттан харбаабатах буолан аатын-суолун суруйбатим. Ол эрээри хомойон, хайыаттан ааҕар хардын дьон суруйабын. Маны дьэ кэргэттэрэ — кэргэнэ, оҕолоро төһө астына-астына астаан аһы-сипи сылдыллары биллэрбэккэ кыһалбыт. Ол иһин нэһилиэһинэ истинигэр таһаарарга хайыаты көмөлөһүннэрим. Хайыат кириэн, сипи уончалы киллэрээх мөһөөчүгү мас быһынан кыбытан, уорбута буолуой эбэтэр күлүүс онгостор дьобурдаах, талааннаах түүнүгү түөкүн ааннаабыт алдырхайа булла дуо? Сатаан өйдөөбөппүн, аны кэргэним бокунньук таһыттан таһаара эрэ хаалла. Ону маһан кладовкабар хоһонбун дуу? Уоруйаҕы хайыат харытыттан харбы-быһаай? Ким сүбэлээн баҕалаах суруйаргытыгар көрдөһөбүн.

Уоруйах хайыаты ааҕан суолун-иһин кэтэнэрэ чуолкай. Ол да буоллар, «аһааны аһаабыт сириттэн арахсыбат» диилэр, ыкса ыалларым, кириэ-тахса дьиксинэ сырыттаахтына табыллар, аны эһиги хоспоххутун сотон барыа!

Е. ПАХОМОВА, огдообо ийэ, Нам с.

Иван БУБЯКИН санга хоһоонноро

«СИБЭККИЛЭР» ДЬОЛЛОРУН ТУҢУГАР

«Обону детсадка ытыман, Дьэитигэр иһийдин, мөбүмэг» — Нөнгү өттүгэр төттөрү көбүө: Сатаабат, эгонист, туняедеп.

Мас, таас детсад дьэилэр Тутуллан иһэн уһнулар. Арай «инкубатор» дьоно сэргэхтэр — Москваны ааһа коттеджтар.

Оо, бараксаттар, айым дьоно, Туох буруйга суйдана сордобут? «Саахыматы» аахпат буруйдааххыт, «Дьээбэни» көрбөт көнө сүрүннээххит.

Былыр, быйыл былыт устар, Ый эрэ быыс-арыт тыгмаланар, «Сибэккилэр» дьоллорун туһугар Ыраас Күн кэрийэ сыгаланар.

САҢА ДЬЫЛГА

Эмиз Саҥа Дьыл үнүөбэ, Өрүү күөх «елкаба» саһыаба, Ах барбыт ырыатын салбатыа, Ат тарпат ындытын чэпчэтиэ.

Саҥа Дьыл кэлэрин уруйдуох, Уоллаах кыыс кистэлин харыстыах. Ыраас айылар дуоһуа үөрэллэрэ — Буруолаах ахсын тирэх эрэллэрэ.

Эһэлэр, куобахтар, саһылар, Эстэн эрэр икки-үс тайахтар, Елка ойууругар оҕолордуун оонһуулар, Муҥа-таҥа суох сүрэхтэн көрүлүллэр.

Биниги даҕаны улахан дьон «оонһуутун» Саҥа Дьылга сагалы оонһуобун, Кимтэн да ыйыппакка, кимилээх кэскили Уйэ тухары үрдүктүк тугобун.

ИДЬУО ИҢТИННЭРЭР

Кыбар кыдык кычыгылатара уурайбат...

Алтынны 20 күнүттэн 26 күнүгэр диэри нэдиэлэбэ улуус үрдүнэн 4 быһылаан табыста.

Алтынны 22 күнүгэр кимнээбэ биллибэт дьон Намнаабы УСР ыскалыатын күлүүһүн аһа кирибиттэрэ биллинэ, кинилэр 4 электропунктканы сойбоппуттара чуолкайданна.

Алтынны 25 күнүгэр Намна ыалдытты сылдыбыт Чурапчы олохтообуттан саһабылыанна кириде. Онно ыйылыбытынан, УАЗ массынаатытан аккумуляторын уорбуттар. Кылгас да кэм-

гэ техникабытын көрүүтэ-иститэ суох хааларбаккытыгар сүбэлибит.

Ити күн Партизантан «Гранд» маҕаһынтан барыта 925 тыһ. солкуобай суумалаах аһылык бородуктаһын уорбуттарын биллэрдилэр.

Эмиз ити күн Нам селотугар Антонов ыһтан испит УАЗ массынаата «Ниваны» кытта харыста, ол түмүгэр, гр. Сивцева эчэйэн, хирургическай отделениеҕа киллэрилинэ.

Бу ахтылыбыт быһылааннарга милиция үлэһит-

тэринэн бэрэбиэркэлэр ытыллаллар.

Ааспыт нэдиэлэбэ 8 киһи бытархай күлүгэниэһинигэ түбөстэ, балартан сэттэтэ ханна да түптээн үлэлээбэт дьон. 28 киһи арыгылаан, буруйга тардылыһа, кинилэртэн 18-һа эмиз үлэтэ суохтар.

Ити күнүгэр милиция үлэһиттэрэ «Быт» операцияны ыттылар. Барыта 4 уопсай, 240 дьэ хабылыһа, 40 урут сууттана сылдыбыт, 50 милиция отдельгар учуокка турар дьон бэрэбиэркэлэннилэр. 20 иһэр-аһыыр,

мөлтөх бэрээдэктээх дьэ кэргэнгэ бэсиздэ оҕоһулунна. Бу кэмгэ 300 булт саата көрүлүннэ, харайыы быраабылата тутуһуллубатах 2 саата былдьанна, 30 киһиэхэ сэрэтин оҕоһулунна.

ГАИ линиятынан 1 быһылаан, барыта 75 киһи суол быраабылатын кэһэн түбөстилэр, кинилэртэн 16-та итрик туруктаах, 16 техника стоянкаба туруорулунна.

«Энсиэли» — Нам улуунун хаһыата; 678040, Саха Республиката, Нам с. Октябрьскай уул., 1. Учредителлэр: Нам улуунун дьаһалтата, «Саха-полиграфиздат» национальнай компания. С. Р. бэчээт уонна маассабай информация көгүлүн көмүскүүр региональнай инспекциятын регистратсияламмыт № Я 0095.

Нам улуунун типографията: 678040, Нам с. Ленскэй уул. 85. Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэч. лис. Нэдиэлэбэ үстэ тахсар. Индексэ 54880. Тираһа 1531. Бэчээттэнэ 29.10.97 с. Сакаһын №-рэ 119

Редактор В. Г. КАСЬЯНОВ.

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 21496, иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21640, Бухгалтерия — 21141. «Нам» телерадиостудия — 21632.

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэһитин, дьэбит аадырыһын чуолкай ыйыт. Автор этэрэ мэлдьи хаһыат санаатынын бири буолуохтаах дьон буолбат.

ОСТУОЛ ТУЛА КҮЛҮМҮРДҮӨ

Хаһыаты суруппат буоллум ээ, Олохтообум эрэ кырдыксыт. Араадыһаны истибэт буоллум ээ — Сымыйа дойбохторо салгыппыт.

Үүттэн сүөгэйин араартарбат «Сэппэрээтэрбит күөрчэбин» бутуйбуттар, «Куоскалаах ыты» кыргыһыннаран, Трассаттан ырга сыбайыттар.

Хара тыаба ким да хаампат, Өлгөм элээнгэ ким да кирибэт, Россия барыта айах буолла, Дьаакка туолбат дьаппа үүннэ.

Агаардаан харыны түмүөххэ, Агаардаан ырынагы анныахха. Урут да оннук сокуон суруллубут, Арбаа тыал сотон бутулубут.

Ырай, дууһа барыбытыгар бири — Кыабыр, бай, тулабар кыахта бири. Дьаллык сүүс көрүнэ көмөрдөнүө — Мичээр ыһаба остуол тула күлүмүрдүө.

ИСПИИРДЭЭБЭР ЫРААС БУОЛУОҔА

Мичурин эппиттээх: «Айылбаны кыайаахпыт». Муораны куурдан, хонуу оҕорбуппут. Биниги даҕаны Мичуриннаахпыт — Элиэһини эһэр кутталлаахпыт.

Мафияба хаптарбыт төбө «коммунистар» Сэттэ уон төгүл суйдаатылар. Оттон сымыйа демократтар Былыты ытылаан, уу сугунан «мэниктээтилэр».

Илинбит чэрэ тута эргиллэн, Босхо эмтэнэр, үөрэнэр этибит, Билигин үрүмэ тарбахтанан, Умналыы сытан көңүл өлөөхтүүбүт.

Сиппири холбуу туттааха, Культурист тосту тутуо суоҕа, Дьону сагалыы түмэн көрдөххө, Испиирдээбэр ыраас буолуоҕа.

11.10.97 с.

ОНГОЧОЛООХПУТУН ОҔОРБУТТАР

Ынахтар хотонго кириэннэр Кутуруктара субуллан наскыйдылар, Отгоро, сыбахтара хааччылан, «Сүүс киһи санаата бири» дэттилэр.

Килиэп харчытыгар эргийдэ — эт, Таҥас-сап буларга — эт, Саппаас чаас угарга — эт, Дьэ туттарга — эт.

Этиг эрэ, харчыбыт ханнаный? — Уруучука кулутун мэинитигэр эргийэр, Куулуан хамнаһым ханан кэлэрий? — Түһээн эрэ байдаххына, имиг кэйэр.

Күн-ый кыырпахтара буолан истэ, Хотон агаара тымыһан кэбистэ, Дьадайыы былаана хас эмэ бүк туолла, Ходуһабыт агаара хаалар буолла.

Бааһынайдаа дьон кэлиилээбиттэрэ — Эрдиитэ суох тымыһын анныбыттар. Хотонтон сис туттан кэбистэхпитинэ, Дьэ өмүрүөхпүт — онгочолоохпутун оҔорбуттар.

1 №-дээх Нам орто оскуолата 125 сыллаах юбилейин сэттинньи ый 14-15 күннэригэр бэлиэтиир. Бары үөрэммит выпускниктары, үлэлээбит учууталлары оскуолатаабы сыллары санаһа, оҕо саас ойор күннэрин, эдэр саас умнуллубат түгэннэрин өйдөһө ыалдытты кэлэргитигэр ыһырабыт.

Юбилейнай комиссия.

Намская средняя школа № 1 приглашает всех выпускников, учителей, работавших в разные годы на 125-летний юбилей школы, который состоится 14-15 ноября с.г.

Юбилейная комиссия.

Реклама • Виллэриилэр • Реклама

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ ААБААЧЧЫЛАР!

«Туймаада» хаһыаты суруттарар түбэлтэтигэр хаһыаты бэйэтин аахпыккыт, билсиккиит таһынан кини суукка-сокуонга сыһыаннаах «Сокуон хараба»; хаһыат спортка аналлаах «Элик-бэрт»; студенаар, ыччаттар олохторун-дьаһахтарын сырдатар «Саҥа тыһын»; литература, искусство боппуостарын тиһигин быспакка биллэһиннэрэр «Өлүөһө сарсыардата»; наукаба, культураба үлэлэхэр «Дархан» уонна доруобууа харыстабылыгар аналлаах «Эмтэһини кистэлэнгэ» дьон нүөмэртэн нүөмэргэ тупсарыллан иһэр сыһыарыларын билсэр, ааҕар кыахтаныаххыт.

Эһиги сурутуугут — биниги өйбүлбүт! Оттон ким өйбүллээх — өлөн-охтон биэрбэт! Хаһыат индексэ 31853 Суругуу сыаната сыл аҕарыгар: улуустарга — 76.380 солк. (биирдинлээн дьонго), улуустар төрилтэлэригэр — 139.200 солк.

Тыа хаһаайыстыбатын төрилтэлэрэ, бааһынай хаһаайыстыбалара, 1996 сылга табаарынай кредит суотугар ылыт уматыккытын, оҕууоххутун (ГСМ) улуус үпкэ управлениетын кытта суһаллык аахсын. Аахсыбатах хаһаайыстыбаларга 1997 сыллаах табаарынай кредиттэн оттук бэриллээ суоҕа.

Улуус дьаһалтата, тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

Даадарга Дорожная 34 нүөмэригэр (Тимофеевтарга) өрөбөтө маһан хара тингэһэ кэлэн турар. Уҕа самытыгар үс мунук курдук бэчээттээх. Сүөһүлээхтэр суһаллык кэлэн ыларгытыгар.

Срочно продается 3-х комнатная приватизированная квартира. Имеется телефон, 2 амбара, ледник, участок для постройки. Цена умеренная или ваши варианты, телефон 21-5-28 вечером.

В связи с ликвидацией ООО «Электро» прошу всех заинтересованных лиц произвести взаиморасчеты до 25 ноября 1997 года.

Намское ТОО «Быткомбинат» доводит до сведения учредителей о том, что 30 ноября с.г. с 2 часов состоится общее собрание. Справки по тел.: 21-1-01.

Намский РС ОСТО объявляет набор на курсы водителей категории «А» и «В». Желающих записаться просим подойти по адресу ул. И. Винокурова, 15 или позвонить по тел. 21-2-24.

Намский РС ОСТО.

Намский ОСТО производит следующие виды ремонта: — автомобильной камеры; — ремонт радиаторов; — зарядка аккумуляторов; — заточка ножей, цепей б/п «Дружба»; — мелкий ремонт автомобилей.

В магазине «ДОСААФ» в широком ассортименте школьные товары и одежда осеннего сезона.

Күндү кэргэним, аҕабыт, эһэбит, хос эһэбит Нам улуунун олохтообо, үлэ, тыыл ветерана, райпо урукку кырдыаҕас үлэһитэ

ПЕСТРЯКОВ Николай Ильич

бу дьыл алтынны 26 күнүгэр 87 сааһыгар уһун, ыарахан ыарыттан өлөн туораабытын бары аймахтарбытыгар, доботторбутугар, билэр дьоннорбутугар диригиник курутуйан туран биллэрэбит. Кэргэни, уолаттар, кийиниттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Намнаабы оҕо эйгэтин Түөлбэтэ биригэ үлэһир коллегабытыгар Пестрякова Наталья Аркадьевна таптааллаах эһэтэ, үлэ, тыыл ветерана ПЕСТРЯКОВ Николай Ильич уһун ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн дириг кутурбааммытын тиэрдэбит.

Намнаабы санэпиднадзор киһинин коллектива бэйэтин үлэһитигэр Пестряков Аркадий Николаевич таптыыр аҕата ПЕСТРЯКОВ Николай Ильич ыалдыан өлбүтүнэн дириг кутурбаннарын тирирдэллэр.